Openbaar Ministerie 0 BD

College van Procureurs-Generaal

Voorzitter

Postbus 20305 2500 EH Den Haag

Prins Clauslaan 16
2595 AJ Den Haag
Telefoon +31 (0)70 339 96 00
telefax +31 (0)70 339 98 51

Ministerie van Veiligheid en Justitie

Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Onderdeel Wetenschappelijk Bureau Openbaar Ministerie
Contactpersoon
Doorkiesnummer(s)
E-mail
Datum 11-09-2014
Ons kenmerk
Uw kenmerk
Onderwerp Advies aanvullende consultatie wetsvoorstel computercriminaliteit III

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen

Geachte mevrouw Van Dijk,

Bij brief van 23 juli 2014 heeft u namens de Minister van Veiligheid en Justitie het College van procureurs-generaal gevraagd te adviseren over enkele onderdelen van het conceptwetsvoorstel computercriminaliteit III met de bijbehorende memorie van toelichting.
Als eerste wordt voorgesteld de strafbaarstellingen van het corrumperen van minderjarigen en 'grooming' te verruimen. Met de term grooming wordt gedoeld op het ongewenst benaderen van kinderen op het internet, bijvoorbeeld in chatrooms, met het oogmerk om ontuchtige handelingen met hen te plegen. Om dit maatschappelijk zeer schadelijke verschijnsel beter te kunnen bestrijden is het wenselijk opsporingsambtenaren in te zetten ('lokpubers') die zich als een minderjarige voordoen.
Ten tweede wordt voorgesteld om de zogenaamde online handelsfraude strafbaar te stellen. Met deze term wordt gedoeld op het via het internet aanbieden van goederen of diensten, zonder de intentie die goederen of diensten te leveren, zodat de kopers worden gedupeerd. Zodra de koper merkt dat hij is bedrogen is de website doorgaans uit de lucht gehaald en is de verkoper niet meer te achterhalen. Het is de bedoeling dat met de voorgestelde strafbepaling het mogelijk wordt strafrechtelijk op te treden tegen personen die een beroep of gewoonte maken van het aanbieden van goederen of diensten op het internet, zonder de intentie om die goederen of diensten daadwerkelijk te leveren.

Het College kan zich grotendeels vinden in het beoogde doel van de voorgestelde wetswijzigingen en is derhalve gaarne bereid daarover te adviseren.

Grooming

Met ingang van 1 januari 2010 is in artikel 248e Sr grooming strafbaar gesteld. Met deze strafbepaling wordt uitvoering gegeven aan artikel 23 van het Verdrag van Lanzarote.[1] Strafbaar gesteld is het online, via bijvoorbeeld chatrooms of nieuwsgroepen benaderen en verleiden van kinderen, met als uiteindelijk doel het plegen van seksueel misbruik met een kind. Artikel 248e Sr beoogt de minderjarigen te beschermen door het in de digitale wereld vatbaar maken van een minderjarige voor seksueel misbruik in de fysieke wereld strafbaar te stellen. Grooming is feitelijk een voorbereidingshandeling, de bepaling richt zich op de communicatiefase, voorafgaand aan een daadwerkelijk seksueel contact en/of het vervaardigen van een afbeelding daarvan. De rechtvaardiging voor strafbaarstelling wordt gevonden in de noodzaak 'effectieve bescherming' te bieden, welke term wordt ontleend aan de rechtspraak van het EHRM.[2]

Bij brief van 12 april 2013 heeft het College uw aandacht gevraagd voor de problemen die de praktijk heeft bij de opsporing en vervolging van grooming.[3] In deze brief is toegelicht dat de politie ten behoeve van de bestrijding van grooming gebruik maakt van een zogenaamde 'lokpuber'. Dat is in werkelijkheid een rechercheur die zich online voordoet als minderjarige onder de zestien jaar. Daarmee is niet méér bedoeld dan dat de politiefunctionaris een gefingeerde identiteit aanneemt en derhalve niet laat blijken dat hij opsporingsambtenaar is. Hij treedt daarbij niet actief op, dat wil zeggen, de politiefunctionaris zoekt zelf geen contact, hij wacht af totdat iemand contact met hem legt. In het geval dat de verdachte, in de veronderstelling verkerend met een minderjarige contact te hebben, voorstellen doet van seksuele aard en voorstellen doet ter verwezenlijking daarvan, komt de politie in actie en gaat het openbaar ministerie over tot vervolging.[4]

Deze werkwijze is als gevolg van de huidige rechtspraak niet meer mogelijk. De rechtbank Den Haag heeft in een raadkamerprocedure geoordeeld dat de verdachte van grooming niet strafbaar kan zijn als degene die in de tekst van artikel 248e Sr

---

[1] Trb. 2008, 58; Stb. 2009, 543

[2] Zie T&C Strafrecht, C.P.M. Cleiren en M.J.M. Verpalen (red), negende druk, aantekening 5 op artikel 248e Sr, pag. 1393.

[3] Brief van het College van procureurs-generaal aan de Minister van Veiligheid en Justitie, 12 april 2013, kenmerk PaG/B&S/16738

[4] Het openbaar ministerie heeft de opsporingspraktijk waarbij gebruik wordt gemaakt van een lokpuber als gevolg van de beschikking van de rechtbank per 14 september 2012 stilgelegd.

wordt aangeduid als de persoon die de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt, in werkelijkheid wel ouder is dan zestien jaar. Daarbij overweegt de rechtbank dat een ontmoeting met het oogmerk ontuchtige handelingen te plegen met een minderjarige, ondanks de (moreel verwerpelijke) intenties en gedragingen van verdachte, niet tot stand kon komen. Daarmee was het op voorhand duidelijk dat nooit aan de delictsomschrijving kon worden voldaan en zal de rechter, aan wie de zaak wordt voorgelegd, de verdachte moeten vrijspreken.[5]
Tegen de beschikking van de rechtbank heeft het openbaar ministerie hoger beroep ingesteld bij het gerechtshof in Den Haag. Het Hof heeft op 25 juni 2013, geheel volgens verwachting, de verdachte eveneens buiten vervolging gesteld.[6] Het Hof heeft daarbij overwogen dat voor een strafbaar handelen in de zin van 248e Sr rechtens als voorwaarde heeft te gelden dat het beoogde slachtoffer de leeftijd van zestien jaar nog niet heeft bereikt. De intenties van de verdachte aangaande de leeftijd van het slachtoffer zijn in dit verband niet doorslaggevend.

In dit verband wil het College er tevens op wijzen dat ook in de gevallen waarin alerte ouders of andere familieleden de groomingsactiviteiten ontdekken en op tijd ingrijpen, slechts tot ververvolging van de groomer kan worden overgegaan voor zover niet het oudere familielid, maar het kind zelf de gesprekken heeft gevoerd of in ieder geval met de groomer een ontmoeting heeft afgesproken.[7]

Grooming komt veel voor en leidt niet zelden tot daadwerkelijk seksueel misbruik van kinderen. In de praktijk blijkt ook dat kinderen die op deze manier worden benaderd, dit zeker niet in alle gevallen aan hun ouders, meldpunten of de politie melden. De laatste jaren zijn diverse zaken aan het licht gekomen, waarin meerdere (soms zelfs tientallen) tot dan toe onbekende minderjarige slachtoffers bleken te zijn gemaakt. En zoals laatst in de publiciteit is gekomen, soms ook met fatale afloop. Het feit dat de inzet van de lokpuber niet kan bijdragen aan het bewijs van het plegen van grooming levert serieuze problemen op voor de opsporing van dit delict. Het is vanuit het oogpunt van de bescherming van kinderen onwenselijk dat zij dergelijke gevaren lopen en dat de gedragingen pas vervolgbaar worden nadat daadwerkelijk een kind is benaderd en slachtoffer is geworden. Om die reden is het College verheugd dat wordt voldaan aan het verzoek om de delictsomschrijving van 248e Sr alsnog te bezien.

---

[5] Rechtbank Den Haag, 14 september 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX8188.
[6] Gerechtshof 's-Gravenhage 25 juni 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:2302.
[7] Zoals een oudere broer: Rechtbank Amsterdam (raadkamer gevangenhouding) 12 april 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BQ0961. In de ongepubliceerde uitspraak in de hoofdzaak volgde op dezelfde gronden een vrijspraak voor het groomingsfeit.

Het wezen van het probleem dat tot de onbruikbaarheid van het opsporingsinstrument 'lokpuber' heeft geleid is gelegen in de huidige tekst van artikel 248e Sr. De vijf vereisten die de huidige wettekst stelt zien er (zakelijk weergegeven) als volgt uit.

a. de verdachte doet (kort gezegd) via internet aan iemand anders (hierna: de chatpartner) het voorstel voor een ontmoeting
b. op het moment dat de ontmoeting wordt voorgesteld moet de verdachte weten of redelijkerwijs vermoeden dat de chatpartner jonger is dan zestien
c. bij het voorstellen van de ontmoeting heeft de verdachte het oogmerk om (kort gezegd) ontuchtige handelingen te plegen met iemand die jonger is dan zestien (hierna: de ontmoetingspartner)
d. de chatpartner en de ontmoetingspartner moeten dezelfde persoon zijn
e. na het doen van het voorstel met betrekking tot de ontmoeting moet de verdachte enige handeling ondernemen gericht op het verwezenlijken van de ontmoeting

Cruciaal is het onder d vermelde vereiste. Dit vereiste komt in de huidige wettekst tot uitdrukking in de woorden 'die persoon'. Het is die voorgeschreven identiciteit (tussen 'chatpartner' en 'ontmoetingspartner') die de problemen veroorzaakt.

Welbeschouwd zijn in de huidige bepaling, zoals hierboven zakelijk weergegeven, alleen de onderdelen a, c en e noodzakelijk. Deze onderdelen bepalen het delict: het gaat erom dat iemand ontucht wil plegen met een zestienminner (dat is zijn oogmerk) en dat hij ter uitvoering van dat oogmerk twee handelingen verricht: de eerste is dat hij een ontmoetingsvoorstel doet, de tweede is dat hij iets onderneemt gericht op de verwezenlijking van die ontmoeting. Wie deze elementen bewijst, bewijst een criminele intentie waaraan op handelingsniveau uitvoering is gegeven.

Wat het College betreft is het niet noodzakelijk dat de ontmoetingspartner een identificeerbare persoon is. Voor de gevaarzetting is voldoende dat de verdachte aantoonbaar zijn zinnen heeft gezet op willekeurig welke zestienminner. Wie die zestienminner precies is doet er niet toe. Het College verwijst in dit verband ook naar HR 27 mei 2014, ECLI:NL:HR:2014:1233. In zijn noot onder de *NJ*-publicatie (2014/338) van dit arrest, betrekking hebbend op de strafbaarheid van voorbereidingshandelingen voor verkrachting van een kind dat niet bestaat, schrijft Rozemond: "[Er was] in dit geval geen sprake (...) van concrete gevaarzetting ten aanzien van een bepaald kind, maar wel van (...) abstracte gevaarzetting (...). De verdachte is duidelijk op zoek naar een kind dat hij seksueel kan misbruiken (...) en hij doet uitlatingen waaruit blijkt dat zijn opzet is gericht op het daadwerkelijke plegen van het (...) misdrijf".
Anders gezegd: het beoogde slachtoffer – wie het ook zal blijken te zijn – moet jonger zijn dan zestien jaar. Het huidige identiciteitsvereiste – het beoogde slachtoffer moet

dezelfde persoon zijn als degene met wie is gechat (hierboven onder d) – brengt mee dat dan ook de chatpartner aantoonbaar jonger dan zestien jaar moet zijn. Dit was ook de slotsom van de rechterlijke uitspraken, genoemd in de voetnoten 5 en 6.

In deze analyse is, wat het College betreft, in elk geval element d (en vermoedelijk ook element b) van het delict overbodig. Op de schrapping dáárvan zou een gewijzigde redactie van artikel 248e Sr dan ook gericht dienen te zijn.

Dat is in het wetsvoorstel echter niet het geval. Het wetsvoorstel insereert de woorden 'dan wel ten onrechte aanneemt' in de tekst, hetgeen geschiedt op het niveau van vereiste b. In de nieuwe redactie moet de chatpartner een persoon zijn van wie de verdachte weet of redelijkerwijs moet vermoeden *dan wel ten onrechte aanneemt* dat deze jonger is dan zestien. Deze wijziging lost evenwel het probleem niet op, omdat het vereiste van de identiciteit blijft bestaan: de chatpartner en de ontmoetingspartner moeten dezelfde persoon zijn. De woorden 'die persoon' zijn immers ongewijzigd op hun plaats blijven staan.

Vermoedelijk kan een tenlasteleggingstekst verduidelijken wat het College bedoelt. Bij de nieuwe redactie zou een tenlastelegging van grooming als volgt luiden:

dat hij op [TIJD] en [PLAATS] door middel van een geautomatiseerd werk (aan) een persoon van wie hij ten onrechte aannam dat deze de leeftijd van zestien jaren nog niet had bereikt een ontmoeting heeft voorgesteld met het oogmerk ontuchtige handelingen met die persoon te plegen, terwijl hij op [TIJD] en [PLAATS] enige handeling, te weten [HANDELING] heeft ondernomen gericht op het verwezenlijken van die ontmoeting.

Het probleem is dat de woorden 'die persoon' dwingend verwijzen naar 'een persoon van wie hij ten onrechte aannam dat deze de leeftijd van zestien jaren nog niet had bereikt'. Dat dit niet de bedoeling is wordt duidelijk als in de tenlastelegging de lokpuber (zie de onderstreepte tekst) een identiteit wordt gegeven:

dat hij op [TIJD] en [PLAATS] door middel van een geautomatiseerd werk (aan) een persoon van wie hij ten onrechte aannam dat deze de leeftijd van zestien jaren nog niet had bereikt, te weten de 32-jarige hoofdagent X, een ontmoeting heeft voorgesteld met het oogmerk ontuchtige handelingen met die persoon te plegen, terwijl hij op [TIJD] en [PLAATS] enige handeling, te weten [HANDELING] heeft ondernomen gericht op het verwezenlijken van die ontmoeting.

Kort gezegd: 'die persoon' verwijst terug naar de lokpuber, maar dat is vanzelfsprekend niet de persoon met wie de verdachte ontuchtige handelingen wilde plegen.

De voorgaande analyse brengt het College tot het oordeel dat de voorgestelde wijziging van artikel 248 e Sr geen oplossing biedt voor het beoogde doel, het door middel van een lokpuber opsporen en vervolgen van groomers.

In het geval u desondanks meent dat de voorgestelde wijziging wel als de oplossing voor de ontstane problemen moet worden gezien, zou het College graag zien dat aan het volgende in de memorie van toelichting aandacht wordt besteed. De communicatie op het internet is in de meeste gevallen niet echt duidelijk. Over leeftijden wordt meestal niet gesproken. Zeker op het internet is vrijwel niemand wie hij zegt dat hij is en dat weten negentig procent van de groomers en de slachtoffers ook. Het komt allemaal voor: mannen doen zich voor als vrouwen en vrouwen doen zich voor als mannen en kinderen doen zich voor als volwassenen en volwassenen doen zich voor als kinderen. De leeftijd wordt lang niet altijd besproken, of er wordt over gelogen (evenals over geslacht, uiterlijk, etc.) en moet in de meeste gevallen door de gespreksdeelnemers worden afgeleid uit suggesties in nicknames, uitspraken over wel of niet nog op school zitten en hobby's, (fake)profielfoto's of niet altijd even duidelijke webcambeelden (die vaak niet eens "live" zijn, maar eerder opgenomen of, wat ook veel voorkomt, van een andere persoon en van het internet gehaald). Personen gaan in op de fantasie van de ander en de persoon die zij zeggen dat ze zijn zonder dat ze werkelijk weten wie zich aan de andere kant bevindt.
In deze schimmige wereld heeft de toevoeging 'of ten onrechte aanneemt' weinig waarde. Te voorzien is dat er bewijsproblemen gaan ontstaan op het moment dat het openbaar ministerie moet gaan bewijzen wat de verdachte daadwerkelijk voor gedachten had ('aannam') bij de vage informatie uit het gesprek. De verdachte kan eenvoudig het verweer voeren dat hij ervan was uitgegaan met een volwassene van doen te hebben, anders had hij echt geen poging gewaagd om een afspraakje te maken. In het geval de groomer wordt vervolgd als gevolg van de inzet van de lokpuber is het moeilijk voor te stellen dat de rechter de verdachte zal veroordelen. Zijn verweer wordt immers gestaafd door de feiten, hij was inderdaad aan het chatten met een volwassene!

Het College is van oordeel dat met een andere, relatief geringe wijziging van artikel 248e Sr het beoogde doel wel kan worden bereikt. Hieronder wordt een voorstel gedaan voor een andere formulering van artikel 248e Sr. In deze formulering is het vereiste komen te vervallen dat de ontmoeting moet worden voorgesteld aan de zestienminner zelf. De ontmoeting moet dus nog wel steeds worden voorgesteld. Dit dient ook nog steeds te geschieden met het thans reeds vereiste oogmerk. Verder dienen er ook nog steeds handelingen te worden ondernomen, gericht op het verwezenlijken van de ontmoeting. Het verschil is echter dat het ontmoetingsvoorstel geen wettelijk voorgeschreven geadresseerde meer heeft. In de redactie die het College voorstelt kan het voorstel door de groomer dus ook worden gedaan aan een

volwassene, die op verzoek van de — onraad geroken hebbende — zestienminner die de chat heeft overgenomen, bijvoorbeeld een van de ouders of een oudere broer of zus. En natuurlijk kan het ontmoetingsvoorstel dan dus ook worden gedaan aan de opsporingsambtenaar die als 'lokpuber' optreedt. In al deze gevallen heeft de groomer een strafbare handeling verricht.

> *Hij die door middel van een geautomatiseerd werk of met gebruikmaking van een communicatiedienst een ontmoeting voorstelt met het oogmerk ontuchtige handelingen te plegen met een persoon die de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt of een afbeelding te vervaardigen van een seksuele gedraging waarbij een persoon is betrokken die de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt, wordt, indien hij enige handeling onderneemt gericht op het verwezenlijken van die ontmoeting, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie.*

Het College meent dat met deze formulering de kern van artikel 248e Sr niet wordt aangetast. In de eerste plaats blijven de voorgeschreven gedragingen voldoende concreet en tastbaar. In de tweede plaats blijft de bepaling onverminderd strekken tot bescherming van de belangen van zestienminners. Weliswaar zullen er, in de gevallen dat de verdachte uitsluitend in contact staat met een lokpuber, geen individualiseerbare zestienminners kunnen worden aangewezen wier belangen dan beschermd worden. De bescherming heeft in die gevallen dus een iets minder concreet karakter. Desondanks staat zij nog in een alleszins aanvaardbare verhouding tot de oorspronkelijke ratio van de bepaling. Zie andermaal HR 27 mei 2014, ECLI:NL:HR:2014:1233, *NJ* 2014/338.

In de memorie van toelichting wordt voorts de opmerking gemaakt dat het zich voordoen als een minderjarige ook kan door middel van een animatie. Het gaat dan om de animatie van een persoon, die zich op het internet voordoet als een minderjarige. Waarschijnlijk vloeit deze tekst voort uit de publiciteit die is ontstaan naar aanleiding van de "Sweety"-experimenten. Daarbij zijn computeranimaties gebruikt om personen ertoe over te halen contact te zoeken met naar het zich laat aanzien (zeer) jonge kinderen). Maar deze experimenten leveren voornamelijk feiten op die niet zijn te vervolgen. De politie zou zich met een bewegende animatie al snel in de sfeer van uitlokking begeven en daarmee de verdachte brengen tot andere handelingen dan die waarop zijn opzet reeds tevoren was gericht.[8] In de praktijk van de opsporing wordt dit voorkomen door de lokpuber geen gezicht te geven (geen

[8] Het Tallon-criterium, zie HR 04-12-1979, NJ 1989, 356

profielfoto) en ook niet in beeld te brengen met suggestieve gebaren of seksueel getinte afbeeldingen.
Het College adviseert om de opmerkingen aangaande de animaties in de memorie van toelichting te schrappen. De praktijk heeft geen behoefte aan deze mogelijkheid om groomers op te sporen en te voorzien valt dat het gebruik van deze methode toch niet kan leiden tot een veroordeling in een strafzaak.

Het corrumperen van minderjarigen

In artikel 248d Sr wordt de persoon strafbaar gesteld die een minderjarige, waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat deze de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt, met ontuchtig oogmerk ertoe beweegt getuige te zijn van seksuele handelingen. In een nieuw tweede lid wordt voorgesteld daaraan toe te voegen dat ook degene strafbaar is die door middel van een geautomatiseerd werk of met gebruikmaking van een communicatiedienst het misdrijf, omschreven in het eerste lid, begaat jegens een persoon van wie hij ten onrechte aanneemt dat deze de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt.
In de memorie van toelichting wordt toegelicht dat de voorgestelde wijziging van artikel 248d Sr beoogt de bescherming van minderjarigen tegen het corrumperend handelen te verbeteren door ook degene strafbaar te doen zijn die een persoon, van wie hij ten onrechte aanneemt dat deze de leeftijd van zestien jaar nog niet heeft bereikt, ertoe beweegt getuige te zijn van seksuele handelingen. Daarmee zou ook voor dit delict de inzet van de hierboven genoemde lokpuber mogelijk worden met het oog op de opsporing en vervolging van dit delict.
Als eerste merkt het College op dat hetgeen hierboven in de paragraaf "Grooming" is gezegd over het zinsdeel 'ten onrechte aanneemt' onverkort geldt voor het voorstel om dit zinsdeel in artikel 248d Sr op te nemen.[9]
Vervolgens vraagt het College zich af waarom het voorstel wordt gedaan om artikel 248d Sr aan te vullen met een nieuw tweede lid, waarmee het oorspronkelijke delict ook strafbaar wordt gesteld indien het wordt begaan met behulp van een geautomatiseerd werk of met gebruikmaking van een communicatiedienst.
Dit ziet op de situatie dat de verdachte zelf seksuele handelingen voor de webcam verricht. Dat komt inderdaad wel voor, maar dat is in de praktijk niet een feit waarvoor de lokpuber wordt ingezet. Bovendien is een vervolging voor artikel 248d slechts mogelijk in het geval de verdachte zelf seksuele handelingen verricht. In de meeste gevallen zit de verdachte gewoon bloot, al dan niet in hoge staat van opwinding, voor de camera. Dat is geen seksuele handeling in de zin van artikel 248d Sr. Dat is wel het

[9] Vanzelfsprekend geldt dit niet voor de 'die persoon'-problematiek, die in artikel 248d Sr immers niet aan de orde is.

geval als de verdachte zichzelf voor de camera seksueel bevredigt. Maar, indien dergelijke feiten worden vervolgd, dan wordt in de meeste gevallen ten laste gelegd artikel 239 Sr (schennis[10]) of artikel 240a Sr (het tonen van schadelijke afbeeldingen aan minderjarigen jonger dan zestien jaar[11]).

Kennelijk wordt ervan uitgegaan dat met de voorgestelde wijziging ook streaming beelden (dus live webcambeelden, niet eerder vastgelegde beelden) gaan vallen onder de strafbaarstelling van artikel 248d Sr. Dat verdient nadere uitleg in de memorie van toelichting. Tijdens de parlementaire behandeling van artikel 248d Sr is in antwoord op vragen uit de Eerste Kamer expliciet gezegd dat artikel 248d ziet op reële handelingen en dat het vertonen van afbeeldingen daarvan (foto, film) moet worden vervolgd op basis van artikel 240a Sr.[12] Geldt dit onderscheid nog steeds voor het voorgestelde tweede lid van artikel 248d Sr en zo ja, moeten dan beelden die via een stream in een webcamsessie worden verstuurd worden opgevat als reële handeling? Of zijn dit nog steeds 'afbeeldingen' die vallen onder artikel 240a Sr?

Nu de wetgever moderne vormen van 'live' aanschouwen onder de werking van artikel 248d Sr wil brengen, maar dezelfde handelingen in veel gevallen ook zijn te vervolgen op grond van artikel 239 Sr of 240a Sr, is het zaak dat op termijn wel duidelijkheid en eenduidigheid komt in alle zedenartikelen waarin schadelijke/ontuchtige/seksuele handelingen vertoond worden in lijfelijke aanwezigheid/streaming beelden/afbeeldingen. Dat zou voor de praktijk ook meteen duidelijkheid scheppen in alle situaties waarin webcambeelden van minderjarigen niet zijn vastgelegd en het daardoor niet duidelijk is of dat valt onder het begrip "afbeelding" in artikel 240b Sr (kinderpornografie).
Het College is bekend met het feit dat de Universiteit Groningen, in opdracht van het WODC, een onderzoek verricht naar titel XIV, misdrijven tegen de zeden, van het Wetboek van Strafrecht. Hierbij wordt onderzocht wat er in de literatuur, parlementaire stukken, rechtspraak en rechtspraktijk wordt aangegeven over een algehele herziening van titel XIV. Ook het openbaar ministerie heeft aan dit onderzoek al een bijdrage geleverd. De bedoeling van het onderzoek is om een wetenschappelijke

---

[10] Rb Haarlem 24 december 2004, ECLI:NL:RBHAA:2004:AR8212, waarin de rechter oordeelde dat ook het waarneembaar maken van het ontblote geslachtsdeel via de webcam, in combinatie met direct contact via chatten, schennis oplevert.
[11] Zie bijvoorbeeld Rb Breda 5 maart 2009, ECLI:NL:RBBRE:2009:BH5369 en Rb Assen 1 juli 2008, ECLI:NL:RBASS:2008:BD8109, waarin de rechter oordeelde dat ook de afbeeldingen dit worden verstuurd tijdens een webcam uitzending afbeeldingen kunnen zijn in de zin van artikel 240a Sr.
[12] Eerste Kamer, 2009-2010, 31808, C, p. 9.

onderbouwing te geven voor het al dan niet herzien van titel XIV van het Wetboek van Strafrecht. Het College adviseert derhalve om bij die gelegenheid alle artikelen uit de zedenparagraaf te toetsen op het gebruik van moderne communicatiemiddelen en bij die gelegenheid te bezien of artikel 248d Sr, in onderlinge samenhang met de overige bepalingen in de zedenparagraaf bezien, nadere aanpassing behoeft. In het kader van het onderhavige wetsvoorstel kan het voorgestelde tweede lid van artikel 248d worden geschrapt.

Onlinehandelsfraude

Het College is het eens met het voorgestelde artikel 326d, waarin strafbaar wordt gesteld dat hij die een beroep of gewoonte maakt van het door middel van een geautomatiseerd werk te koop aanbieden van goederen of aanbieden van diensten met het oogmerk om die goederen of diensten na betaling niet te leveren. Voor de strafbaarheid is wel noodzakelijk dat daadwerkelijk een betaling is gevolgd. Het College ziet met betrekking tot de formulering van de voorgestelde strafbepaling geen aanleiding tot het maken van enige op- of aanmerking.

Wel hecht het College eraan om, net zoals dat bij eerdere voorstellen met betrekking tot financieel-economische fraude is gedaan, ook bij dit voorstel de context te schetsen waarin het vervolgingsbeleid van het openbaar ministerie gestalte krijgt. Ook de bestrijding van de online handelsfraude dient te geschieden binnen de kaders die daarvoor in het algemeen voor de bestrijding van financieel-economische criminaliteit zijn ontwikkeld. Sinds een paar jaar wordt in de praktijk gewerkt aan een geïntegreerde aanpak van fraude. Daarbij dient aandacht te zijn voor zowel preventie, toezicht als voor een bestuurlijke- en strafrechtelijke handhaving. Voorwaarde voor een effectieve inzet van deze combinatie van verschillende instrumenten is een goede samenwerking tussen alle betrokken private en publieke organisaties. Daarbij geldt dat iedere partner een onmisbare schakel in de keten vormt en dat partijen onderling de aanpak met elkaar afstemt, zodat optimaal gebruik wordt gemaakt van elkaars capaciteit, informatie, deskundigheid en bevoegdheden.[13]
In de praktijk betekent dit dat publieke en private partijen samen, maar ieder werkend vanuit de eigen expertise, het voor fraudeurs zo moeilijk mogelijk maken. Zo hebben private partners er doorgaans beter zicht op waar en op welke wijze fraude het meest voorkomt. Vervolgens wordt gekeken naar wat private partijen zelf kunnen doen om de fraude te voorkomen en te bestrijden en waar het echt noodzakelijk is dat het openbaar ministerie strafrechtelijk optreedt. Op deze wijze werkt ieder vanuit de eigen

[13] Zie voor dit uitgangspunt TK 2010-2011, 29911, nr. 52 en TK 2012-2013, 29911, nr. 74

verantwoordelijkheid op een zo effectief en efficiënt mogelijke wijze, waardoor per saldo de fraude als geheel beter wordt bestreden.
In de memorie van toelichting wordt gesteld dat er aanleiding bestaat om het openbaar ministerie in staat te stellen vervolging in te stellen bij vormen van grootschalige handelsfraude waarbij gebruik wordt gemaakt van het internet. Het College adviseert om deze passage aan te vullen met hetgeen hierboven wordt gezegd over de integrale aanpak van fraude door zowel private als publieke partijen. Enerzijds om de indruk weg te nemen dat het openbaar ministerie zal gaan vervolgen, waar een civielrechtelijke geschillenbeslechting eerder op zijn plaats zou zijn geweest. Anderzijds om erop te wijzen dat, gegeven de schaarse capaciteit voor opsporing en vervolging, politie en openbaar ministerie prioriteiten moeten stellen en niet bij ieder geval van internetfraude over kunnen gaan tot opsporing en vervolging. Op deze wijze komt scherper tot uiting dat de bestrijding van onlinehandelsfraude een gedeelde, samenhangende verantwoordelijkheid is van zowel private- als publieke partijen. Het College zal ook in het vervolgingsbeleid deze gedeelde verantwoordelijkheid neerleggen, waarbij de strafrechtelijke handhaving uitdrukkelijk wordt gepositioneerd als onderdeel van een optimum-remediumbenadering van onlinehandelsfraude.

Hoogachtend,
Het College van procureurs-generaal